

35 165

Verkiezingen

Nr. 49

Lijst van vragen en antwoorden

Vastgesteld 24 mei 2022

De vaste commissie voor Binnenlandse Zaken heeft een aantal vragen voorgelegd aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over de brief van 12 april 2022 inzake opzet evaluatie gemeenteraadsverkiezingen 2022 (Kamerstuk 35 165, nr. 48).

De minister heeft deze vragen beantwoord bij brief van 24 mei 2022. Vragen en antwoorden zijn hierna afgedrukt.

De voorzitter van de commissie,
Hagen

De griffier van de commissie,
De Vos

1

Op welke manier wordt er in het onderzoek naar de opkomst en de redenen waarom kiezers niet gaan stemmen, rekening gehouden met de regionale spreiding en verschillen in Nederland?

De basis van het onderzoek naar de lage opkomst wordt gevormd door het Lokaal Kiezersonderzoek (LKO), een langjarig wetenschappelijk onderzoek. Dit betreft een representatief onderzoek waarin achtergrondfactoren als inkomen, opleiding, gemeentegrootte en regionale spreiding worden meegenomen.

2

Wordt in het evaluatieonderzoek expliciet onderzocht welke belemmeringen er voor mensen met een beperking zijn geweest bij de afgelopen gemeenteraadsverkiezingen?

Ja. Onderdeel van de evaluatie is een steekproef in opdracht van BZK naar de fysieke toegankelijkheid van stemlokalen. Ook worden er rapporten van andere partijen meegenomen, zoals van het Meldpunt Onbeperkt Stemmen van Ieder(in)¹. Bij het Meldpunt Onbeperkt Stemmen konden kiezers melding doen van positieve dan wel negatieve ervaringen rond de toegankelijkheid van de verkiezingen.

In de vragenlijst onder kiezers en gemeenten worden vragen gesteld over de ervaren toegankelijkheid bij de gemeenteraadsverkiezingen. Hiernaast wordt in het kader van het Actieplan Toegankelijk Stemmen een zelfevaluatie uitgevoerd door de betrokken organisaties.

3

De opkomst was gemiddeld zo'n 4% lager. Kan er in het onderzoek ook worden gekeken naar uitschieters zowel omhoog en omlaag en extreme verschillen tussen wijken in grote steden en tussen platteland en randstad om zo de analyse te verfijnen?

Naast het kwantitatieve LKO vindt een kwalitatieve verdieping plaats in enkele gemeenten en wijken waar de opkomst bijzonder laag was. Naast het

---

¹ Ieder(in) is de koepelorganisatie van mensen met een lichamelijke handicap, verstandelijke beperking of chronische ziekte. Ieder(in) beheert het Meldpunt Onbeperkt Stemmen, dat voorheen beheerd werd door het College voor de Rechten van de Mens.

onderzoek door het LKO zijn er ook verschillende gemeenten die zelf onderzoek verrichten naar de opkomst.

4

Kan in het onderzoek ook worden meegenomen wat lokale thema's waren in gemeenten en of er een relatie te vinden is tussen thema's en opkomstverschillen tussen 2018 en 2022?

Nee, in een dergelijke opzet is niet voorzien. Dit zou per gemeente een diepgaande kennis vereisen van de lokale vraagstukken en politieke verhoudingen. Dat is binnen een afzienbaar tijdsbestek niet te realiseren.

5

Wordt in het evaluatieonderzoek expliciet onderzocht hoe de informatievoorziening richting mensen met een beperking is ervaren?

In aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen is onderzoek gedaan naar de toegankelijkheid van www.waarismijnstemlokaal.nl. Hierbij is gebruikersonderzoek uitgevoerd onder mensen met een motorische beperking, een visuele beperking, een licht verstandelijke beperking en mensen die laaggeletterd zijn. Over de uitkomsten van dit onderzoek is uw Kamer op 28 februari jl. geïnformeerd².

Als onderdeel van het Actieplan Toegankelijk Stemmen heeft het ministerie samengewerkt met belangenorganisaties om zoveel mogelijk kiezers te bereiken en te zorgen dat informatie over de verkiezingen op een toegankelijke wijze beschikbaar werd gesteld. Het actieplan wordt samen met de diverse betrokken belangenorganisaties geëvalueerd. Hiernaast wordt de rapportage van het Meldpunt Onbeperkt Stemmen betrokken bij de evaluatie (zie antwoord bij vraag 2).

6

Wordt in het evaluatieonderzoek onderzocht of er een groep mensen met een beperking is die had willen stemmen maar niet heeft kunnen stemmen, en zo ja hoe groot die groep is en wat daarvoor de reden was?

Nee, het onderzoek onder kiezers is breed uitgezet en richt zich niet specifiek op kiezers met een beperking. Wel kan mogelijk uit de rapportage van het Meldpunt Onbeperkt Stemmen, dat specifiek in het leven is geroepen voor positieve dan wel negatieve ervaringen van kiezers met een beperking rond

---

² Kamerstuk 35 165, nr. 46

de toegankelijkheid van de verkiezingen, een beeld worden opgemaakt van individuele ervaringen van kiezers met een beperking tijdens deze verkiezing.

7

Wordt in het evaluatieonderzoek onderzocht of er belemmeringen zijn geweest voor mensen met een beperking bij het machtigen van een ander om voor hen te stemmen bij de afgelopen gemeenteraadsverkiezingen, in het bijzonder wanneer zij niet in staat zijn tot het zetten van een handtekening?

Nee, het onderzoek onder kiezers is breed uitgezet en richt zich niet specifiek op kiezers met een beperking. Wel kan mogelijk uit de rapportage van het Meldpunt Onbeperkt Stemmen, dat specifiek in het leven is geroepen voor positieve dan wel negatieve ervaringen van kiezers met een beperking rond de toegankelijkheid van de verkiezingen, een beeld worden opgemaakt van individuele ervaringen van kiezers met een beperking tijdens deze verkiezing.

8

Wordt in het evaluatieonderzoek onderzocht welke belemmeringen gemeenten hebben ervaren bij het faciliteren van het stemmen voor mensen met een beperking en welke signalen hierover binnen zijn gekomen?

In het onderzoek onder gemeenten wordt gevraagd of gemeenten bij de gemeenteraad melding hebben gedaan van stemlokalen die niet voldoen aan de wettelijke toegankelijkheidseisen. Ook wordt aan gemeenten gevraagd of zij klachten hebben ontvangen over de toegankelijkheid van stemlokalen en waar deze klachten over gingen.

9

Wat is per gemeente het aantal inwoners dat één raadslid vertegenwoordigt, op basis van de huidige opkomst?

Deze gevraagde informatie zal ik uw Kamer na het zomerreces toesturen bij mijn brief over het onderzoek naar de opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen.

10

Waarom vindt u aanvullend onderzoek noodzakelijk naar de redenen van niet-stemmers? Zijn die redenen niet al bekend?

Omdat de opkomst bij deze gemeenteraadsverkiezingen historisch laag was, is het van belang om meer inzicht te krijgen in de redenen van deze lage opkomst. Daarom heb ik gezegd onderzoek te willen doen naar de opkomst en de redenen waarom kiezers deze keer niet zijn gaan stemmen. Omdat al veel bekend is over de redenen van niet-stemmers bij eerdere verkiezingen, wordt zo veel als mogelijk aangesloten bij reeds lopende onderzoeken. In de brief over de opkomst die ik u heb toegezegd na het zomerreces zal een zelfstandige rapportage van het LKO in samenwerking met het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) worden gevoegd over de opkomst, op basis van:

- Een analyse van bestaande literatuur
- Een analyse van het thema opkomst in het LKO van 2016, 2018 en 2022
- Een beperkte kwantitatieve aanvulling op het LKO 2022 om zicht te krijgen op eventuele situationele factoren bij deze verkiezingen
- Een kwalitatieve verdieping in enkele gemeenten en wijken met een bijzonder lage opkomst.

11

Wordt er in het onderzoek rekening gehouden met bijvoorbeeld opleidingsniveau, gezondheid, afkomst en inkomensniveau?

Het LKO betreft representatief wetenschappelijk onderzoek dat rekening houdt met uiteenlopende achtergrondfactoren. Zie ook het antwoord op vraag 1.

Ook bij het evaluatieonderzoek naar de ervaringen van kiezers wordt rekening gehouden met uiteenlopende achtergrondfactoren om een zo representatief mogelijk afspiegeling te vormen van de Nederlandse bevolking.

12

Wordt er rekening gehouden met de mogelijkheid dat niet-stemmers eventueel ook minder geneigd zijn mee te werken aan focusgroepen, vragenlijsten en andere vormen van kiezersonderzoek?

Waar mogelijk worden deze factoren in de kwantitatieve onderdelen van het onderzoek (zie antwoord op vraag 10) op wetenschappelijk verantwoorde wijze meegewogen in de bevindingen. Verder vindt om deze reden ook een kwalitatieve verdieping plaats in gemeenten en wijken met een bijzonder lage opkomst. Hiervoor worden methoden ingezet die in het bijzonder gericht zijn op het betrekken van moeilijk bereikbare groepen.

13

Is het mogelijk om, naast gemeenten, ook in een aantal gemeenten de indieners (politieke partijen) van kandidatenlijsten te betrekken bij de evaluatie en ervaringen te vragen rondom het proces voorafgaand aan en/of op de “Dag der Kandidaatstelling”? Kan het van toegevoegde waarde zijn om ook ervaringen en mogelijke aanbevelingen tot verbetering van de indieners van kandidatenlijsten te betrekken in de evaluatie? Zo nee, waarom niet?

De Kiesraad heeft mij gemeld voornemens te zijn in zijn evaluatieadvies over de afgelopen gemeenteraadsverkiezingen in te gaan op bevindingen van gemeenten en lokale politieke partijen bij de kandidaatstelling die hem de afgelopen maanden zijn gemeld. Ik zal dit advies betrekken bij de aanstaande evaluatie van de afgelopen gemeenteraadsverkiezingen. Bij de evaluatie van de Tweede Kamerverkiezingen 2021 heeft de Kiesraad al geadviseerd de kandidaatstellingsprocedure te versterken. Naar aanleiding van dat advies van de Kiesraad heeft mijn ambtsvoorganger de Kiesraad in november 2021 advies gevraagd hierover aanbevelingen te formuleren. Het advies van de Kiesraad zal ik bij het versturen van de evaluatie aan uw Kamer doen toekomen.

14

Is het mogelijk om de telverschillen in beeld te brengen van alle gemeenten waar sprake is geweest van hertelling? Zodat er een beeld ontstaat van de afwijking tussen de eerste en tweede telling bij de evaluatie. Zo nee, waarom niet?

In juni stuur ik uw Kamer de brief over de evaluatie van de gemeenteraadsverkiezingen. Bij deze brief zal ik een overzicht bijvoegen van de hertellingen die bij mij bekend zijn. In dat overzicht worden ook de eventuele gevolgen van de hertelling weergegeven.

15

Op welke manier wordt er, bij het in beeld brengen van de ervaringen van de stembureauleden en stembureauvoorzitters tijdens hun werkzaamheden bij de verkiezingen, onderscheid gemaakt tussen de leden en voorzitters die gebruik hebben gemaakt van de StembureauApp van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de leden en voorzitters die dat niet gedaan hebben?

Om de ervaringen van stembureauleden en stembureauvoorzitters tijdens hun werkzaamheden bij de gemeenteraadsverkiezingen in beeld te brengen zijn

focusgroepen georganiseerd. Enkele deelnemers van de focusgroepen hebben gebruik gemaakt van de StembureauApp van de VNG. De uitkomsten van deze focusgroepen betrek ik bij mijn brief over de evaluatie van de gemeenteraadsverkiezingen die in de tweede helft van juni aan uw Kamer wordt verzonden.